

**PROBLEMELE ASIGURĂRII
SECURITĂȚII ENERGETICE ȘI PERSPECTIVELE
DE DEZVOLTARE A REPUBLICII MOLDOVA
ÎN SPAȚIUL ECONOMIC ȘI ENERGETIC
AL MĂRII NEGRE**

Tatiana ANDREEVA¹, dr., IRIM

În articol sunt descrise unele aspecte și probleme ale asigurării securității energetice și sunt studiate perspectivele de dezvoltare a Republicii Moldova în contextul economic și energetic al regiunii Mării Negre. O atenție deosebită este acordată problemelor ce vizează dezvoltarea economică și competitivitatea țării în condițiile actuale, prioritatea strategică de bază și poziția Republicii Moldova în cadrul cooperării în spațiul Mării Negre.

Cuvinte cheie: securitate energetică, securitate economică, mediul concurențial, competitivitate, strategie de dezvoltare.

Introducere. În condițiile actuale de dezvoltare a economiei mondiale, o afirmație sigură constă în faptul, că competitivitatea unei țări sau a unui grup de țări tot mai mult determină nivelul de utilizare a tehnologiilor înalte, asigurarea economiei cu resurse naturale și, în special, energetice, continuă să fie baza independenței economice și potențialul creșterii economice al oricărui stat. În acest context, pentru Republica Moldova, factorul promițător și important îl constituie reorientarea economiei de tranziție spre economia inovatoare, precum și atragerea investițiilor străine pentru realizarea sarcinilor relevante privind asigurarea securității energetice a țării.

Securitatea energetică se prezintă ca un element definitoriu în cadrul securității naționale a țărilor-lider din lume. Mulți experți consideră, că aspectul politic al lumii moderne nu este determinat de apartenența la blocul militar, dar de deținerea rezervelor de energie sau lipsa acestora. Realitatea actuală relatează, că există multe probleme nesoluționate atât în domeniul securității economice și energetice a Mării Negre, cât și în asigurarea stabilității politice din regiune în general. În mod evident, în situația creată, Republica Moldova va trebui să rezolve problemele de importanță strategică privind dezvoltarea țării în contextul transformărilor geopolitice contemporane și al perspectivelor Moldovei în cadrul spațiului economic și energetic al Mării Negre.

Securitatea energetică. Securitatea energetică a țărilor dezvoltate într-adevăr se confruntă cu probleme serioase. De exemplu, țările precum, Japonia, Coreea de Sud, Taiwan și unele țări europene nu dispun de resurse de hidrocarburi, iar în Marea Britanie, Norvegia și Olanda – depozitele autohtone sunt pe cale de epuizare.

Desigur, transformări au avut loc și în structura pieței mondiale a consumatorilor de petrol și gaze. Anterior, doar trei regiuni înalt dezvoltate ale lumii erau considerate

**THE PROBLEMS OF ENSURING
ENERGY SECURITY AND DEVELOPMENT
PROSPECTS OF REPUBLIC OF MOLDOVA
IN THE ECONOMIC AND ENERGETIC
REGION OF THE BLACK SEA**

Tatiana ANDREEVA, PhD, IRIM

The article describes some aspects and problems of ensuring energy security and Moldova's development prospects in the economic and energetic context of the Black Sea region are studied. Particular attention is given to problems concerning the country's economic development and competitiveness in the current conditions, the basic strategic priority and Moldova's position within the cooperation in the Black Sea area.

Key words: energetic security, economic security, the competitive environment, competitiveness, development strategy.

JEL Classification: Q14, Q47, Q49, H50

Introduction. In the current conditions of the global economic development, a safe assertion lies in the fact that the competitiveness of a country or a group of countries increasingly determines the level of use of high technology, providing the economy with natural resources, especially energy, continues to be the base of economic independence and growth potential of any state. In this context, for Moldova, the promising and important factor is the reorientation of the transition economy to the innovative economy and attracting foreign investment for the achievement of relevant tasks regarding the country's energy security.

Energy security is presented as a defining element within the national security of the world's leading countries. Many experts believe that the political aspect of the modern world is not determined by membership in the military bloc, but by the possession or lack of energy reserves. The current reality is that there are many unresolved issues, related to both economic and energetic security of the Black Sea and the political stability of the region in general. Obviously, in this situation, Moldova will have to solve problems of strategic importance regarding the country's development in the context of contemporary geopolitical transformations and perspectives of Moldova within the economic and energetic area of the Black Sea.

Energy security. The energy security of the developed countries truly faces serious problems. For example, countries such as Japan, South Korea, Taiwan and some European countries do not have resources of hydrocarbons and in the UK, Norway and the Netherlands domestic deposits are almost exhausted.

Of course, changes also occurred in the structure of the world market for oil and gas consumers. Previously, only three highly developed regions of the world were considered

¹ © Tatiana ANDREEVA, andreevatn@rambler.ru

principalii consumatori de petrol și gaze: America de Nord (în primul rând, Statele Unite ale Americii), Uniunea Europeană (în special, Germania, Marea Britanie, Franța, Italia) și Asia de Nord-Est (Japonia, Coreea de Sud, Taiwan) [1]. În aceste condiții, se produc mișcări radicale ale intereselor internaționale în sectorul energetic din regiunea Mării Negre, care joacă rolul-cheie independent în asigurarea țărilor europene cu resurse energetice, inclusiv și Republica Moldova.

Importanța tranzitorie a regiunii Mării Negre ca un element cheie, care face legătură între Est și Vest, sporește tot mai mult din cauza intensificării luptei pentru controlul asupra resurselor energetice și a fluxurilor de energie, iar apropierea geografică de Orientul Mijlociu determină o importanță militar-strategică a regiunii Mării Negre. Imaginea incompletă a situației, atestată în prezent în sectorul energetic, permite confirmarea faptului, că cererea de resurse energetice din lume, anual, este în creștere. Totodată, lipsa posibilităților de reproducere a acestor resurse strategice permite de a prezice o creștere dinamică disproporționată a cererii și ofertei. Prin urmare, realitatea actuală obligă principalii consumatori de energie, inclusiv țările europene, să caute producători alternativi de energie, respectiv, în acest context, pentru Europa, securitatea energetică va semnifica o diversificare a surselor.

Desigur, politica europeană din regiunea Mării Negre cu privire la problemele din sectorul energetic poartă un caracter pragmatic. Marea Neagră este o regiune complexă și diversă, în care sunt interconectate istoria, cultura, religia și tradițiile diferitelor popoare. În ciuda acestui fapt, regiunea deține un potențial enorm de dezvoltare, deși niciodată nu a fost renumită în ceea ce privește stabilitatea și liniștea. Pe tot parcursul istoriei sale, practic, regiunea a fost în zona de ciocnire a intereselor radical opuse. Respectiv, și în prezent, este unul dintre punctele fierbinți ale planetei, fiind nesoluționate contradicțiile ce vizează apariția unui mediu concurențial tot mai acerb, care, în anumite perioade, trec printr-o confruntare deschisă [2].

De remarcat faptul, că statele membre ale OCEMN sunt chemate să joace un rol crucial în eforturile privind stabilizarea și asigurarea securității politice, economice, inclusiv, și energetice în regiune în contextul proceselor de integrare desfășurate. Astfel, în circumstanțe speciale se află patru state: Azerbaidjan, Armenia, Grecia și Republica Moldova, care nu au acces direct la Marea Neagră, dar au legături strânse și, din diferite motive, sunt participanți activi la evenimentele ce au loc în regiunea dată. Prin urmare, în virtutea specificității regiunii și a problemelor existente în dezvoltarea economică a țării noastre, domeniile de cooperare prioritare și de perspectivă pentru Republica Moldova nu sunt doar securitatea economică și energetică, dar și domeniile, precum: comerțul și dezvoltarea economică, activitatea bancară și finanțele, energetica, transportul și rutele de transport, agricultura și complexul agro-industrial, sănătatea, protecția mediului, inovațiile, schimbul de date statistice și de informații economice, cooperarea în domeniul social. Prin urmare, atestăm, că poziția Republicii Moldova în cadrul cooperării în regiunea Mării Negre este destul de vastă și bine fundamentată și nu se limitează doar la transformarea Mării Negre într-o

the main consumers of oil and gas: North America (primarily the United States), the European Union (especially Germany, UK, France, Italy) and North-East Asia (Japan, South Korea, Taiwan) [1]. Under these conditions are taking place radical movements of international interests in the energy sector in the Black Sea region, which plays the independent key role in providing the European countries with energy resources, including the Republic of Moldova.

The transitional importance of the Black Sea region as a key element that connects the East and West increases due to the intensifying struggle for control over energy resources and energy flows; and the Middle East geographical proximity leads to a military and strategic importance of the Black Sea region. The current and incomplete certified picture of the situation in the energy sector allows confirmation that the world energy demand is increasing annually. However, the impossibility of reproducing such strategic resources permits to predict a disproportionate dynamic growth of demand and supply. Therefore, the current reality obliges major energy consumers, including European countries, to seek alternative energy producers, respectively, in this context, for Europe, energy security will mean a diversification of sources.

Of course, the European policy in the Black Sea region regarding the problems in the energy sector carries a pragmatic character. The Black Sea is a complex and diverse region that combines the history, culture, religion and traditions of different nations. Despite this, the region has a huge development potential, although it has never been renowned in terms of stability and peace. Throughout its history, basically, the region was in the clash of radically different interests. Accordingly, today the region is one of the hot spots of the planet, the contradictions being unresolved and aimed at the emergence of an increasingly fierce and competitive environment, which in certain periods is passing through an open confrontation [2].

To be noted the fact that OBSEC Member States are called upon to play a crucial role in the political, economic and energetic stabilization and security efforts of the region in the undertaken integration processes' context. Thus, in special circumstances are four states: Azerbaijan, Armenia, Greece and Moldova, which have no direct access to the Black Sea, but have close links and, for various reasons, are active participants in the events that occur in this region. Therefore, by the specificity virtue of the region and the existing problems in the economic development of our country, the priority areas of cooperation and perspective for Moldova are not only the economic and energetic security sectors, but also areas such as trade and economic development, banking and finance, energy, transport and transport routes, agriculture and the agro-industrial complex, health, environmental protection, innovation, exchange of statistical data and economic information, cooperation in the social field. Therefore, we attest that Moldova's position in the cooperation in the Black Sea region is quite broad and well-founded and not limited to the transformation of the Black Sea in a region of energy transit and buffer zone between the East and West. An important moment in the Black Sea region strategy for all states must be the stability

regiune de tranzit de energie și zona de buffer între Est și Vest. Un moment important în strategia tuturor statelor regiunii Mării Negre trebuie să fie asigurarea stabilității și garantarea securității economice și energetice. Dar, realitățile actuale arată, că continuă să crească concurența, instabilitatea și confruntarea de interese. Această situație nu poate conduce la un rezultat satisfăcător pentru toate statele din regiune. Prin urmare, Republica Moldova sau acceptă acest mediu concurențial cu opoziția de interese, care în viitor va duce la un risc pentru siguranță, sau participă la elaborarea și construirea unei strategii deschise de dezvoltare a regiunii, luând în considerare interesele tuturor statelor din regiune, ținând cont de dezvoltarea sistemului de securitate, a problemelor privind energetica și crearea politicilor, potrivit cărora ar beneficia atât furnizorii de resurse, cât și consumatorii lor.

Astfel, potrivit situației create în regiunea Mării Negre, dar și a condițiilor de instabilitate a economiei moldovenești, este foarte dificil de a determina perspectivele strategice ale dezvoltării pe termen lung a Republicii Moldova. Mai mult decât atât, economia țării, în general, societatea moldovenească, în ultima perioadă, este permanent în proces de reformare, fără perspective clare de finalizare a reformelor inițiate și găsire a unui echilibru durabil în domeniile vitale. Complexitatea acestei etape de dezvoltare a statului este condiționată de tranziția nefinisată spre un model eficient de dezvoltare economică și de guvernare. În ultimii ani, din cauza unor motive interne și a factorilor externi, țara a ajuns într-o stare de criză politică și socio-economică prelungită, care a intensificat semnificativ fenomenele stagnante, practic, în toate sferile vitale ale societății și statului. Fenomenele negative în sistemele economice și politice au afectat dureros principalele sfere vitale ale cetățenilor moldoveni, au exacerbato problemele sociale, au intensificat tendințele de polarizare în societate, față de manifestările de înstrăinare și intoleranță în mediul social și în politică.

Este evident, că structurile de putere ale țării nu sunt capabile să ofere societății răspunsuri clare la întrebările actuale – în ce mod și din care resurse, consecutivitatea priorităților prin care se va obține o nouă calitate a dezvoltării. În virtutea abordării înguste și predominanței intereselor corporative, faptul care se prezintă drept strategie, de regulă, are un aspect general și fragmentat, nu se îndepărtează de la valorile fundamentale naționale, de la interesele și obiectivele pe termen lung. În acest context, este dificil să vorbim despre securitatea energetică a Republicii Moldova, nemaivorbind despre identificarea perspectivelor de dezvoltare a Republicii Moldova în contextul economic și energetic al regiunii Mării Negre.

Mai mult decât atât, nivelul redus al prognozei socio-politice în societate, lipsa unei abordări generale sistemică și analitică, gândirea strategică slabă, în general, complică oportunitățile pentru clasa conducătoare de a elabora și a oferi societății o strategie eficientă de depășire a stagnării și de asigurare a mișcării susținute a societății. Această situație complică formarea consensului în societatea moldovenească cu privire la conținutul politicii noi, susținută și împărtășită de societate, privind dezvoltarea socio-economică în viitorul apropiat. Totodată, se acumulează un șir de contradicții, iar

and the guarantee of economic and energetic security. But the current situation shows that the competition continues to increase, the instability and confrontation of interests. This situation cannot lead to a satisfactory outcome for all the states of the region. Therefore, Republic of Moldova either accepts this competitive environment with the opposition of interests, which in the future will result in a safety hazard, or participates in designing and building an open development strategy of the region, taking into account the interests of all states in the region, the security system development regarding energetic issues and creating policies, under which would benefit both the resource providers and their consumers.

According to the situation in the Black Sea region, but also the conditions of instability of the Moldovan economy, it is very difficult to determine the strategic prospects of the country's long-term development. Moreover, the country's economy in general, the Moldovan society lately is constantly being reformed, without clear prospects for completion of the initiated reforms and finding a sustainable balance in vital areas. The complexity of this stage of development of the state is subject of the unfinished transition to an efficient model of economic development and governance. In recent years, due to internal reasons and external factors, the country has reached a state of a prolonged political and socio-economic crisis, which significantly increased the stagnant phenomena in practically all vital spheres of society and state. Negative phenomena in the political and economic systems have painfully affected the main vital spheres of the Moldovan citizens, have exacerbated social problems, have intensified polarization trends in the society, to manifestations of alienation and intolerance in the social and political environment.

It is obvious that the power structures of the country are unable to provide society clear answers to current questions – how and from which resources, the sequence of priorities through which will be achieved a new quality of development. In the virtue of a narrow approach and the predominance of corporate interests, which is presented as a strategy typically has a general and fragmented aspect, not distant from the national core values of the long-term interests and objectives. In this context, it is difficult to talk about the energetic security of the Republic of Moldova, let alone identify the development prospects of the country in the economic and energetic context of the Black Sea region.

Moreover, the low level of the socio-political forecasting in the society, the lack of a systematic general and analytical approach, poor strategic thinking generally complicates opportunities for the ruling class to develop and provide the company an effective strategy to overcome the stagnation and to ensure a sustained movement of society. This situation complicates the formation of a consensus in the Moldovan society regarding the new policy content, supported and shared by society, regarding the socio-economic development in the near future. At the same time, a number of contradictions are accumulated, and failing to resolve them lowers Republic of Moldova's development possibilities.

First, it is necessary to identify the contradiction

nerezolvarea lor reduce posibilitatea Republicii Moldova de a parcurge calea dezvoltării.

În primul rând, este necesar de a identifica contradicția dintre modelul declarat al democrației, economiei de piață și practica reală de funcționare a guvernării de stat și politice.

În al doilea rând, între necesitatea obiectivă de a dezvolta economia națională bazată pe libertatea activității de antreprenoriat și concurență și elementele capitalismului de clan și oligarhic [3]. Aceste elemente au tendința spre o dezvoltare în continuare în lupta dintre grupurile de afaceri și politice în ceea ce privește preluarea controlului deplin asupra economiei și statului în general, implicând în această activitate ilegală majoritatea funcționarilor de partid și birocrația coruptă.

Dar, apare o necesitate obiectivă pentru o cooperare extinsă internațională în dezvoltarea economică, onorarea obligațiilor sale internaționale, necesitatea de a dezvolta metode ecologice de aplicare a activității economice. Mai mult decât atât, societatea are nevoie de un stat de drept, de asigurarea, în practică, a principiului statului de drept, dar, în realitate, ne confruntăm cu un stat nereformat, cu sisteme judiciare ale statului controlate politic, care generează nihilism juridic în societate și corupție în instituțiile respective guvernamentale.

Totodată, există contradicții între necesitatea obiectivă de a asigura lumea socială și armonia în societate, și decalajul tot mai profund între nivelul de trai dintre minoritatea bogată și majoritatea covârșitoare a populației sărace, între reprezentanții diferitelor grupuri naționale și etnice, care, în mod cinic, se implică politic în lupta pentru putere. Trebuie remarcată și manipularea pe scară largă a opiniei publice cu utilizarea mijloacelor mass-media, politizarea în creștere a unui mare număr de organizații publice și non-guvernamentale etc.

Aceste contradicții deja apar sub forma unor neclarități reale a priorităților de stat și naționale ale moldovenilor, dominarea mentalității egoiste a mediului de partid și oligarhic, creșterea continuă a corupției și abuzurile de funcție, numărul practicii politice extra-legale, lipsa unui control democratic eficient din partea cetățenilor asupra celor care îi guvernează. Acumularea acestor contradicții condiționează deformarea în continuare a întregului context socio-cultural al societății moldovenești contemporane ca integritate, cu transformarea ei într-o societate de standarde duble sau chiar triple. De aceea, elementele crizei sistemice și generale, în care se află Republica Moldova, necesită, în mod obiectiv, în profunzime, o înțelegere analitică a realității în ceea ce privește natura problemelor și evenimentelor cu care se confruntă societatea, găsirea unor modalități de soluționare a lor și asigurarea dezvoltării durabile a țării. Strategia de dezvoltare a țării trebuie să ofere schimbări calitative, sistemice și ireversibile în domeniile cheie ale vieții societății în conformitate cu principiile democratice generale și a valorilor acronice și adevărate ale poporului moldovenesc, bazate pe cultura bogată și istoria antică.

Concluzii. Toate contradicțiile existente trebuie soluționate nu doar în cadrul dezvoltării strategice a țării, dar, de asemenea, din punct de vedere al asigurării securității energetice a Republicii Moldova, în special în contextul economic și energetic al regiunii Mării Negre. Moldova trebuie să pledeze pentru dezvoltarea relațiilor egale de parteneriat a membrilor OCEMN, și, în plus, să stabilească relații bilaterale cu fiecare dintre participanți, care, în

between the stated model of democracy, market economy and the real operated practice of the state and political governance.

Secondly, between the objective need to develop the national economy based on free competition and entrepreneurship, and clan capitalism and oligarchic elements [3]. These elements tend to develop further in the battle between business and political groups in terms of taking full control over the economy and the state in general, involving in this illegal activity the majority party officials and corrupt bureaucracy.

Still, there is an objective need for an expanded international cooperation in economic development, honoring its international obligations, the need to develop eco-methods for implementing business activity. Moreover, the society needs a state of law, ensuring, in practice, of the state of law principles, but in reality, we are facing an unreformed state, with the state judicial systems politically controlled, which generate legal nihilism in the society and corruption in the respective government institutions.

However, there are contradictions between the objective need to ensure the social world and harmony in the society, and the widening gap between the standard of living of the profoundly rich minority and the overwhelming majority of the poor, between the representatives of different national and ethnic groups, which cynically are politically involved in a power struggle. It should be noted the widely manipulation of the public opinion by the use of mass media, the increasing politicization of a large number of public and non-governmental organizations etc.

These contradictions already appear as real uncertainties of the Moldovan state's priorities and national of the citizens, the dominance of the selfish mentality and oligarchic party environment, the continued growth of the corruption and abuse of office, the number of extra-legal political practice, the lack of effective democratic control of the citizens over those who govern them. The accumulation of these contradictions condition the further deformation of the entire socio-cultural context of the contemporary Moldovan society as an integrity, with its transformation into a society of double or even triple standards. Therefore, the elements of the general and systemic crisis, in which is the Republic of Moldova, requires an objective, in-depth analytical understanding of the reality in terms of the nature of problems and events faced by society, finding ways of solving them and ensuring the sustainable development of the country. The development strategy of the country must provide qualitative changes, systemic and irreversible in key areas of the society's life in accordance with the general democratic principles and the true acronym values of the Moldovan people, based on the rich culture and ancient history.

Conclusions. All of the existing contradictions must be addressed not only in the strategic development of the country, but also in terms of energy security of the Republic of Moldova, especially in the economic and energetic context of the Black Sea region. Moldova should advocate for the development of equal partnership relations of OBSEC members, and in addition establish bilateral relations with each of the participants, which in view of

perspectiva dezvoltării economice a țărilor din regiunea Mării Negre, o va transforma într-un jucător cu drepturi depline și greutate completă.

Mai mult decât atât, trebuie de acordat o atenție deosebită problemelor nerezolvate ce vizează stabilitatea și securitatea în regiune, care împiedică dezvoltarea unei cooperări eficiente.

Acest lucru presupune o participare mai activă a Republicii Moldova în cadrul negocierilor privind proiectele în domeniul infrastructurii și reconstrucției sectorului energetic al economiei, consolidarea eforturilor de a atrage investiții în sectorul energetic, în dezvoltarea coridoarelor de transport. Mai mult decât atât, Republica Moldova trebuie să utilizeze, în mod activ, oportunitățile de cooperare cu guvernele, companiile multinaționale, operatorii și organizațiile din zonele geopolitice ale Mării Negre la nivel politic, tehnic și comercial, bazată pe înțelegerea intereselor lor, reieșind din interesele naționale ale statului și în interesele obținerii beneficiilor reciproce.

economic development of the countries in the Black Sea region will turn it into a player with full rights and complete weight.

Moreover, special attention should be given to the unsettled issues aimed at the stability and security of the region, which hinders the development of an effective cooperation.

This fact implies a more active participation of the Republic of Moldova in the negotiations regarding projects in the field of infrastructure and reconstruction of the energy sector of the economy, strengthening efforts to attract investments in the energy sector, in developing transport corridors. Moreover, Republic of Moldova should use actively the opportunities of cooperation with governments, multinational companies, operators and organizations from the geopolitical Black Sea areas politically, technically and commercially, based on an understanding of their interests, taking into account the interests of the State and achieving mutual benefits.

Referințe bibliografice / References

1. ИНСТИТУТ КАСПИЙСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА. Каспийский регион в контексте кризиса международной системы права и безопасности: международная конференция, 19 июня 2014 года. Москва, 2014.
2. Ежегодный информационно-аналитический бюллетень. Санкт-Петербург, 2010, № 3.
3. Борисфен Интел – независимый аналитический центр геополитических исследований [accesat 20 august 2014]. Disponibil: <http://bintel.com.ua/ru/analytics/>
4. Черноморский регион: горизонт 2020. Доклад комиссии по Черному морю. 2010, 30 августа [accesat 20 august 2014]. Disponibil: <http://www.blackseanews.net/read/14>

Recomandat spre publicare: 14.11.2014